

VUISTREGELS BASISKENNIS AUTEURSRECHT

In deze vuistregels geven wij je uitleg over de belangrijkste aspecten van het auteursrecht en de hierbij horende begrippen. We gaan in op de verschillende soorten rechten die je als maker van een werk hebt en welke uitzonderingen hiervoor gelden.

WAT IS AUTEURSRECHT?

Het auteursrecht is een door de wet aan de maker verleend recht. Als auteur krijg je hiermee recht over het werk dat je gemaakt hebt. Het auteursrecht is een zogenoemd 'uitsluitend' of 'exclusief' recht. Dit houdt in dat je als maker zelf beslist wat er met je werk gebeurt. Je hebt het uitsluitende, exclusieve recht om je werk te exploiteren: dit wordt ook wel exploitatierecht genoemd.

Het auteursrecht gaat in vanaf het moment dat het werk is gecreëerd. Hiervoor hoef je niets aan te vragen of te registreren. De duur van het auteursrecht loopt in heel de Europese Unie door tot 70 jaar na het overlijden van de maker. Daarna komt het werk terecht in het publieke domein. Dit betekent dat het werk vrij gebruikt mag worden. Na de dood van de maker, gaat het auteursrecht over op de erfgenamen.

De wetgever omschrijft het auteursrecht in artikel 1 van de Nederlandse Auteurswet als volgt:

'Het uitsluitend recht van een maker van een werk van letterkunde, wetenschap of kunst of van diens rechtverkrijgenden, om dit openbaar te maken of te verveelvoudigen, behoudens de beperkingen bij de wet gesteld.'

WIE IS DE MAKER?

De maker is degene die het oorspronkelijke werk zélf heeft gecreëerd. Makers zijn bijvoorbeeld schrijvers, kunstenaars, regisseurs, componisten, producenten en fotografen. Een werk kan meerdere makers hebben als er meer personen een oorspronkelijke bijdrage hebben geleverd. Soms is de maker niet de rechthebbende. Bij een werk dat bijvoorbeeld gemaakt is door een maker in dienstverband, komt het auteursrecht in de regel toe aan de werkgever. Bij de meeste universiteiten wordt in principe de medewerker als rechthebbende gezien.

WAT IS EEN WERK?

Een werk is ieder voortbrengsel wat betreft letterkunde, wetenschap of kunst, op welke wijze of in welke vorm het ook tot uitdrukking is gebracht. Volgens de Nederlandse rechtspraak moet het werk een eigen oorspronkelijk karakter hebben, het resultaat zijn van creatieve keuzes en het persoonlijke stempel van de maker dragen. Daarnaast mag de vorm niet ontleend zijn aan die van een ander werk. Wat niet als een werk wordt gezien zijn:

- feiten
- gegevens
- ideeën
- gedachten
- stijlen

- methoden en theorieën
- techniek

Gegevensverzamelingen kunnen wel beschermd zijn door de Databankwet.

PERSOONLIJKHEIDSRECHTEN

De persoonlijkheidsrechten zijn gebaseerd op de persoonlijke band die tussen de maker en zijn of haar werk bestaat. Ze worden ook wel de 'morele' rechten genoemd. Door deze rechten kan de maker zich verzetten tegen eventuele aantasting van een werk. Persoonlijkheidsrechten kunnen niet worden overgedragen aan een ander. Ze blijven dus altijd bij de maker, óók als de exploitatierechten op een werk aan een ander zijn overgedragen. Het is wel mogelijk om als maker (deels) afstand te doen van je persoonlijkheidsrechten.

EXPLOITATIERECHT

Onder exploitatierechten wordt verstaan het recht om een werk openbaar te maken en te verveelvoudigen.

Wanneer spreek je van werk openbaar maken?

Openbaar maken betekent dat je een werk beschikbaar stelt aan het publiek. Dit kan bijvoorbeeld zijn in de vorm van een werk uitgeven, openbare voordracht, live optreden, artikel online plaatsen of via een uitzending op de radio, televisie of internet. Voor het openbaar maken van een werk is toestemming nodig van de rechthebbende(n).

Wat wordt verstaan onder verveelvoudigen?

Verveelvoudigen is iedere vorm van kopiëren, waaronder digitaliseren en downloaden. Hieronder valt ook: een compilatie maken, opnemen van (delen van) een werk in een databank of opnieuw gebruiken van delen ervan in een nieuw werk.

TOESTEMMING VAN DE MAKER

In ruil voor een vergoeding kan een maker aan anderen toestemming geven om een werk te kopiëren en openbaar te maken. De maker kan ook gratis hergebruik toestaan. Toestemming voor een afgesproken hergebruiksvorm tegen betaling, wordt een licentie genoemd.

Het is ook mogelijk om rechtstreeks bij de maker toestemming te vragen. Wil je bijvoorbeeld een foto, video of muziek van een ander gebruiken, aarzel dan niet om contact met de maker te zoeken. Leg uit waar je zijn of haar werk voor wilt gebruiken. Mocht je toestemming krijgen, al dan niet tegen betaling, dan is dat meestal alleen voor het gevraagde doel. Zorg er dan wel voor dat je hierover duidelijke afspraken maakt.

PORTRETRECHT

Voor het gebruik van een portret geldt het portretrecht. Het portretrecht geeft de geportretteerde het recht om zich, onder bepaalde voorwaarden, te verzetten tegen de publicatie van een foto, film of afbeelding waarop hij of zij staat afgebeeld. Als iemand

herkenbaar op de foto staat, wordt de foto gezien als een portret. Hierbij zijn niet alleen de gelaatstreken van belang, maar ook de mate van herkenbaarheid van de afgebeelde persoon.

In het Nederlands recht zijn er twee soorten portretten te onderscheiden: in opdracht en niet in opdracht. Een portret in opdracht mag alleen worden gepubliceerd met toestemming van alle geportretteerden. Een portret dat niet in opdracht is gemaakt, mag in principe zonder toestemming worden gepubliceerd, al mag de persoon in kwestie hier bezwaar tegen maken. Je moet wel rekening houden met de belangen van de gefotografeerde persoon. Wil je hier meer over weten? Bekijk dan de [Vuistregels gebruik van foto's en afbeeldingen](#).

AVG

De Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) is een Europese verordening die de regels voor de verwerking van persoonsgegevens standaardiseert. Zowel door particuliere bedrijven als overheidsinstanties in de hele Europese Unie. Het doel is niet alleen om de bescherming van persoonsgegevens binnen de Europese Unie te garanderen, maar ook om het vrije verkeer van gegevens binnen de Europese interne markt te reguleren.

De AVG geldt wereldwijd voor alle ondernemingen en organisaties die persoonsgegevens verwerken binnen de Europese Unie. Er wordt geen onderscheid gemaakt of de organisaties die dit bijhouden onafhankelijk zijn of dat ze betalen voor het laten uitvoeren van deze dienst. De AVG heeft vooral met privacy te maken en niet zozeer met het auteursrecht. Zie ook de [Vuistregels AVG](#).

UITZONDERINGEN (BEPERKINGEN) OP HET AUTEURSRECHT

Het auteursrecht beschermt de rechten van de maker, maar de wetgever heeft bepaald dat er uitzonderingen op het auteursrecht moeten zijn. Deze uitzonderingen zijn in het belang van de publieke zaak, bijvoorbeeld voor de optimale verspreiding van (wetenschappelijke) informatie. Hieronder geven we je enkele veelvoorkomende voorbeelden van deze uitzonderingen.

Hyperlinken

Elke keer dat een werk (digitaal) openbaar wordt gemaakt, is er toestemming nodig van de rechthebbende(n). Een uitzondering op deze regel is het hyperlinken op een website. Dit wordt niet gezien als een vorm van openbaarmaking en mag daarom worden gebruikt zonder toestemming van de maker.

Kopiëren voor privégebruik

Het is toegestaan om een enkele kopie te maken van een werk voor eigen oefening, studie of gebruik. Het is ook toegestaan een kopie te maken in opdracht van iemand anders die het zelf gaat gebruiken. Het is niet toegestaan om meerdere kopieën te maken en die te verspreiden, al dan niet tegen betaling.

Citeren

Het citaatrecht maakt het mogelijk een deel van een tekst of een afbeelding zonder toestemming van de maker te gebruiken, mits je hiernaar correct verwijst. Een citaat moet functioneel zijn; het moet bedoeld zijn om de inhoud van je werk te ondersteunen en niet alleen als decoratie. Wil je meer informatie over citeren en bronvermelding? Kijk dan bij [Bronnen vermelden](#).

Gebruik in het onderwijs – vertoningsbeperking

Een beschermd werk mag je zonder toestemming van de rechthebbende vertonen of laten horen als dit een onderwijsdoel heeft. Er mag dan geen sprake zijn van een winstoogmerk. Dit geldt voor films, video- en televisieprogramma's, muziek- en geluidsopnamen en voor stilstaand beeld zoals foto's en kunstwerken. De openbaarmaking moet deel uitmaken van het onderwijsprogramma en fysiek binnen de onderwijsinstelling zelf plaatsvinden. De openbaarmaking mag ook plaatsvinden via een digitaal college (bijvoorbeeld via Zoom of Teams). Een film of muziekstuk op een digitale leeromgeving zetten zodat studenten het thuis kunnen zien of beluisteren, mag dus niet. De Vereniging Hogescholen heeft met Videma een regeling getroffen waarin effectief het vertonen van alle video en televisieprogramma's binnen de hogeschool geregeld is. Voor universiteiten geldt deze regeling niet. Voor meer informatie kun je terecht op de pagina [Vuistregels van gebruik foto's en afbeeldingen](#).

Gebruik in het onderwijs – onderwijsbeperking

Delen van werken mogen gekopieerd en openbaar worden gemaakt als toelichting bij niet-commercieel onderwijs (artikel 16 Auteurswet). Een kopie via een besloten digitale leeromgeving openbaar maken mag in dit geval dus wel, mits het bedoeld is voor onderwijsdoelen. De delen van de werken zijn een toelichting op het onderwijs. Dit houdt in dat ze aanvullend zijn maar niet het onderwijs vervangen.

Soms moeten de auteursrechthebbenden een billijke vergoeding krijgen voor het gebruik van hun werk, bijvoorbeeld als een werk in een reader wordt opgenomen en niet onder het citaatrecht valt. In het hoger onderwijs is dit gemeenschappelijk geregeld via Stichting UvO (voorheen Stichting PRO) met een aparte readerregeling voor het hbo en wo. Voor meer informatie over open leermaterialen, bekijk de [Vuistregels Open Educational Resources \(OER\)](#).

Overheidspublicaties en auteursrecht

In Nederland berust op wetten, verordeningen, rechterlijke uitspraken en administratieve beslissingen geen auteursrecht. Andere overheidspublicaties kunnen wel beschermd zijn met auteursrecht. Desondanks mag dat werk worden gekopieerd en gepubliceerd, behalve als er op het werk zelf staat dat het auteursrecht is voorbehouden.

VRAGEN? NEEM CONTACT OP MET HET AUTEURSRECHTEN INFORMATIEPUNT (AIP)

Heb je naar aanleiding van deze vuistregels nog vragen? Neem dan contact op met een van de medewerkers van het [Auteursrechten informatiepunt \(AIP\)](#) van je instelling.

[Laatst gewijzigd: juli 2021]

SURF

auteursrechten@surfmarket.nl

www.auteursrechten.nl 2019

Aan dit document kunnen geen rechten worden ontleend.

beschikbaar onder de licentie Creative Commons

Naamsvermelding 3.0 Nederland.

www.creativecommons.org/licenses/by/3.0/nl